Sosiaali- ja terveysvaliokunta 14.5.2024

Hyvinvointialuejohtaja Olli Naukkarinen

14.5.2024

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

Lausunto ottaa kantaa seuraaviin

1) Rahoituksen riittävyys suhteessa velvoitteisiin kansallisesti
2) Menoleikkausten aluekohtaiset käytännön toteuttamisen kohdistamisongelmat
3) Rahoituslain ja substanssilakien välisen normikollision aiheuttama ennustamisongelma

Rahoituksen riittävyys suhteessa velvoitteisiin kansallisesti

- Toteutusviive - alueet voivat täysimääräisesti itse vaikuttaa kaikkiin kustannuksiinsa vasta vuoden 2026 alusta.

- Rahoituksen kustannusindeksi - hyvinvointialueet ajautuvat jälkirahoituksen varaan eivätkä niiden tilinpäätökset enää kerro kyseisen tilikauden toiminnan tuloksesta kuin osittain.

Rahoituksen riittävyys suhteessa velvoitteisiin kansallisesti

Ratkaisuehdotukset

- Lähtötilanteen tasoittaminen: Hyvinvointialueille maksetaan kertaluontoinen lisärahoitus vuosien 2023–2025 tilinpäätösten perusteella
- Rahoitusindeksin vastaavuus merkittävimpiin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien palveluiden kulutekijöihin arvioidaan tilikausien 2023–2024 perusteella ja tehdään tarvittavat korjaukset. Lisäksi indeksin tarkastuspisteitä tiivistetään, jotta se reagoi paremmin muutoksiin.
- Arvioidaan, minkä velvoitteiden poistamisesta ja höllentämisestä on minkäkin verran haittaa, ja mitkä ovat velvoitteiden poistamisen ja höllentämisen vaikutukset yksilöihin ja väestöryhmiin.
- Hyvinvointialueille annetaan hakemuksesta mahdollisuus poiketa voimassa olevasta lainsäädännöstä tarkkaan rajatuilta osilta tarkkaan rajattuna aikana talouden tasapainottamisen mahdollistamiseksi.

Menoleikkausten aluekohtaiset käytännön toteuttamisen kohdistamisongelmat

- Allokatiiviset ongelmat, esim. hoitajamitoituksen höllentäminen
    - Riippuu kunkin alueen sopimuksesta, kuntapohjaiset eivät yleensä huomioi mitä tehdään mitoituksen muuttuessa, muuten kuin antavat mahdollisuuden irtisanoa sopimus
- Kohdentumisongelmat, esim. sairaalaverkkoselvitykseen liittyvät menoleikkaukset
    - On vaikea perustella 15 hoitajan vähentäminen Kanta-Hämeessä siksi, että yöpäivystyksiä lakkaa Kemissä, Varkaudessa, Iisalmessa, Savonlinnassa ja Kouvolassa
    - HUOM! Järjestelmä on toiminut näin 20 vuotta, nyt se vain tulee kunnolla näkyviin
- Sosiaalitoimen leikkaukset on ajallisesti tehty siten, että ne voidaan suunnitella ja toimeenpanna toteuttamiskelpoisesti.

Menoleikkausten aluekohtaiset käytännön toteuttamisen kohdistamisongelmat

Ratkaisuehdotukset

- Julkisen talouden suunnitelman toteuttamisen toimeenpanossa tulisi sopia periaatteesta, jossa hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistettavat menoleikkaukset ja niitä vastaava velvoitteiden poistaminen/höllentäminen tai velvoitteiden lisääminen/kiristäminen, ja niitä vastaava rahoituksen lisääminen toteutettaisiin aina aikaisintaan suunnitelman toisen vuoden alusta.

- Rahoituslainsäädäntöä tulisi muuttaa siten, että menoleikkausten kohdistuminen arvioidaan aina myös aluekohtaisesti ja kytkeä toteutus ajallisesti esimerkiksi jälkirahoituksen maksamiseen, eikä viedä muutoksia automaattisesti heikosti läpinäkyvän ja kohdistavan rahoitusjärjestelmän läpi.

Toimintatulot ja -menot 2023*-2026 (pl. HUS)

	TPA23 mrd.	TA24 mrd.	TS25 mrd.	TS26 mrd.	23-24 muutos, mrd.	24-25 muutos mrd.	25-26 muutos mrd.	23-24 muutos, %	24-25 muutos, %	25-26 muutos, %
Toimintatulot	**3,63**	**3,60**	**3,63**	**3,62**	-0,04	0,03	0,00	-1,0 %	0,8 %	-0,1 %
Myyntitulot	1,29	1,28	1,31	1,32	-0,01	0,03	0,01	-0,8 %	2,2 %	0,6 %
Maksutulot	1,51	1,51	1,54	1,58	-0,01	0,04	0,03	-0,4 %	2,4 %	2,1 %
Tuet ja avustukset	0,54	0,52	0,48	0,43	-0,02	-0,04	-0,05	-3,2 %	-8,6 %	-9,8 %
Muut toimintatulot	0,29	0,28	0,29	0,30	0,00	0,01	0,00	-1,1 %	3,3 %	1,3 %
Toimintamenot	**27,76**	**28,03**	**28,38**	**28,80**	0,27	0,35	0,42	1,0 %	1,2 %	1,5 %
Henkilöstömenot	11,49	12,16	12,45	12,81	0,67	0,29	0,36	5,8 %	2,4 %	2,9 %
Palvelujen ostot	12,42	12,06	12,06	12,06	-0,37	0,00	0,00	-3,0 %	0,0 %	0,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1,73	1,67	1,68	1,72	-0,06	0,01	0,04	-3,5 %	0,7 %	2,3 %
Avustukset	0,63	0,60	0,62	0,63	-0,03	0,02	0,01	-4,5 %	3,8 %	1,8 %
Muut toimintamenot	1,49	1,55	1,57	1,58	0,06	0,02	0,01	4,1 %	1,3 %	0,7 %

*Raportoitu TPA2023, tilanne 2.2

Rahoituslain ja substanssilakien välisen normikollision aiheuttama ennustamisongelma

- Julkisen talouden suunnitelmaan kirjattu jälkikäteistarkistuksen taso vuodelle 2024 on epärealistinen (alijäämä 2024 0,9 mrd).
- Normikollisiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa oikeushenkilö ei voi noudattaa yhtä lakia rikkomatta toista lakia.
    - Virkavastuun näkökulmasta tilanne on hyvin hankala kaikille osapuolille
- Julkisen talouden tasapainon ja kansalaisten palveluiden kannalta tilanne on vaarallinen.
- Nykyinen lainsäädäntö, rahoitusjärjestelmä ja julkisen talouden suunnitelman laatimisen käytännöt johtavat vain siihen, ettei kukaan ole vastuussa kokonaisuudesta ja se taas johtaa siihen, että määrärahat eivät riitä eivätkä alueet pysty tekemään pitkäjänteistä suunnittelua.

Kannattaako 24 kehysriihi-vaiheessa nähty ongelma toistaa vuoden 25 kehysriihi-vaiheessa?

Rahoituslain ja substanssilakien välisen normikollision aiheuttama ennustamisongelma

Ratkaisuehdotukset

- Hienojakoisempi ja kunnolliset kannustimet huomioivan mekanismin rakentaminen rahoitusmallin pohjaksi (noin 10–15 %:n osuudelle rahoituksesta)
- Mekanismi, jolla valtio voi **oman pääoman ehtoisesti** pääomittaa alueita, joiden se katsoo tehneen riittävät ja uskottavat suunnitelmat tilanteensa korjaamiseksi.
- Valtion ohjauksen yhtenäistäminen.

Valtion tulisi rahoittajaroolissaan kyetä ajattelemaan hiukan samaan tapaan kuin sijoittajan tai pankin, jonka rahoittama kohde on talousvaikeuksissa. Paras ratkaisu ei tässä tilanteessa välttämättä ole konkurssihakemuksella uhkailu kolmen vuoden kuluttua, jos kuitenkin siihen asti sitoutuu allekirjoittamaan lainantakaukset.

Lisätään rahoitusta enemmän kuin kustannustekijät kasvavat, jolloin kasvavaan palvelutarpeeseen voidaan vastata.

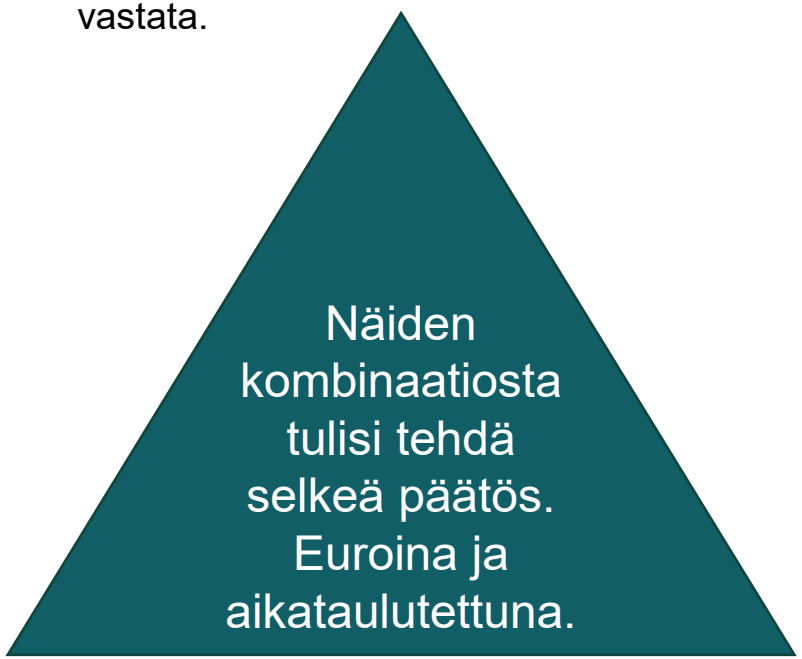

Puretaan regulaatiota joka säätelee sitä, MITEN asioita pitää tehdä, joka mahdollistaa uudet toimintatavat ja pienentää hyvinvointialueiden alijäämää.

Rajataan palveluvalikoimaa, joka säätelee sitä, MITÄ palveluita pitää järjestää, joka pienentää valtion talouden alijäämää. Julkisen talouden alijäämän pieneneminen riippuu toteuttamiskelpoisuudesta.

Kiitos!